

BIJBELSTUDIE 4

DE ECHTE BETEKENIS VAN GODS REGELS

INLEIDING

Het doen van wat God wil ('Gods gerechtigheid beoefenen') is een centraal thema in de Bergrede. De wetten uit de Bijbel maken deze wil heel concreet. In 5:17-48 gaat Jezus in op deze wetten en hun betekenis in het licht van Gods koninkrijk. Het is niet alleen een theoretische discussie, want het uiteindelijke doel van Gods wet is gerechtigheid: dat je leeft met het oog op Gods nieuwe wereld. Dat Gods wil gedaan wordt in het hier en nu, zoals het nu ook al in de hemel gebeurt en zoals het op de nieuwe wereld ook zal gebeuren.

→ **BIJBELTEKST:** Matteüs 5:17-48

UITLEG MATTEÛS 5:17-20

Jezus en hermeneutiek

Het gedeelte van vandaag gaat over een Joodse aangelegenheid die voor veel Joden in de tijd van Jezus van groot belang was: Gods regels (de wet) en hun uitleg. De vorige bijbelstudies kon je intuïtief wellicht makkelijker meemaken: bij de zegenspreuken en de krachtige beelden van licht en zout staat de Joodse context niet nadrukkelijk op de voorgrond. Maar in dit gedeelte wordt er meer inlevingsvermogen van ons gevraagd. Het gedeelte bevat namelijk veel Joodse ideeën en uitdrukkingen. En bij de verwijzingen naar bijvoorbeeld een jota en een tittel hebben wij niet direct een beeld. Maar de discussie zelf herkennen we wellicht wel: hoe leggen we de Bijbel uit? We hebben wel de tekst van de Bijbel, maar die tekst heeft uitleg nodig en actualisatie in nieuwe en onbekende situaties. Om een voorbeeld te noemen uit onze tijd: daten met robots of trouwen met je hologram, wat kun je daar vanuit de Bijbel over zeggen? Of denk aan de medische wetenschap die ons voor keuzes stelt die in de tijd van de Bijbel nog in de verste verte niet bij de mensen opkwamen: hoe kunnen we de Bijbel recht doen in

dat gesprek? In 5:17-20 lees je een paar wegwijzers van Jezus als het gaat om hoe je de Bijbel gebruikt. Hij geeft geen stappenplan, maar wijst een richting.

De wet blijft staan

Voor de Joden had de wet een bijzondere betekenis. Het was niet zomaar een verzameling regels of voorschriften. De wetten waren niet alleen maar opgesteld om de gerechtigheid te dienen. Voor de Joden vormt de wet, de Thora, een afspiegeling van Gods karakter. God is zelf gerechtigheid. De regels die Hij geeft voor een goede, rechtvaardige en mooie wereld komen ten diepste voort uit zijn karakter. Als je dus gehoorzaam bent aan die regels, dan doe je wat God verlangt. Je doet dan wat Hij wil en je werkt mee aan de wereld die Hij voor ogen heeft. Dat is waarom Jezus in dit gedeelte ook zo benadrukt dat Hij niet is gekomen om de wet af te schaffen. Dit herhaalt Hij drie keer in dit gedeelte: twee keer direct (5:17,18) en één keer indirect (5:19). Met 'afschaffen' bedoelt Hij dat de wet niet ongedaan gemaakt of aan de kant geschoven wordt. Gehoorzaam zijn aan God, doen wat Hij wil, is juist wat Jezus zelf ook centraal zet in zijn eigen leven (zie bijvoorbeeld Matteüs 26:39).

Jezus vervult de wet

Het doel dat Jezus voor ogen heeft, is om de Wet en de Profeten te 'vervullen' (5:17). Het woord 'vervullen' is een opmerkelijk woord. Het is niet een woord dat onder Joden gebruikt werd, want in de Joodse traditie doe je de wet: het gaat om praktiseren. Dat zien we Jezus zelf ook doen: Jezus is niet gekomen om de Wet en de Profeten alleen maar goed uit te leggen, alsof het alleen een theoretische discussie is. Hoewel de uitleg zeker een belangrijk onderdeel is (zoals 5:21-48 laat zien), is het tegelijk meer dan theorie. In de rest van het evangelie volgens Matteüs zien we bijvoorbeeld hoe Jezus zijn eigen uitleg in praktijk brengt. Zijn woorden zijn dus ook steeds gericht op handelen. Tot zover niets nieuws.

Maar het woord 'vervullen' is een typisch christelijk woord. Het laat zien dat wat zich allemaal afspeelt in Jezus' leven niet zomaar gebeurt: er zit volgens Hem een hoger plan achter. Hij zegt namelijk dat Hij 'gekomen' is om dit te doen: dat geeft een duidelijk doel aan. In Jezus – in zijn persoon, zijn daden, zijn onderwijs, maar ook in heel zijn missie – komt de achterliggende betekenis van de wet tot haar recht. Het gaat – wat Jezus betreft – niet om uitleg van de wet, maar om de ware betekenis. De ware betekenis van de wet is voor Jezus alleen te ontdekken in het licht van Gods koninkrijk.

Gerechtigheid beoefenen in het licht van Gods koninkrijk

In de wet draait het zoals gezegd om gerechtigheid. Maar Jezus plaatst dit in het perspectief van Gods koninkrijk. Hij zegt namelijk dat de wet die God aan het volk Israël gaf, werkzaam is en blijft ‘zolang de hemel en de aarde bestaan’. Dit maakt duidelijk dat de wet een functie heeft voor het leven hier en nu. Maar als straks Gods koninkrijk volledig is gekomen, dan zal de wet ophouden te bestaan. Dan zal immers overal op aarde Gods wil gedaan worden, zoals nu in de hemel al gebeurt (6:10). Gerechtigheid wordt dus ingekleurd vanuit Gods nieuwe wereld, dat is het bepalende kader voor Jezus. Daarom moet je de wet volgens Jezus dus ook begrijpen vanuit dit perspectief.

Jezus uit kritiek op de manier hoe de wetsleraren en farizeeën dat in zijn tijd doen. Jezus laat in Matteüs 5:21-48 zien dat hun ‘gerechtigheid’ van een mindere kwaliteit is. Je zou kunnen zeggen dat de uitleg en het doen van de wet bij de farizeeën niet ver genoeg gaat. Het is te berekenend, ze houden te veel vast aan alleen de tekst of traditie, of ze willen indruk maken met hoe goed zij de wet voorleven. Jezus laat in het vervolg zien wat de uiterste consequentie is van de wet als je de wet gaat begrijpen vanuit Gods nieuwe wereld. Daarmee maakt Jezus ook direct duidelijk dat zijn interpretatie die van de wetsleraren en farizeeën overtreft: het is een ‘grotere gerechtigheid’.

Jezus’ weg is beter dan die van hen in de zin dat die dichter staat bij wat God bedoeld heeft met de wet. Jezus roept zijn leerlingen op om op deze weg verder te gaan.

Jezus geeft zijn leerlingen daarom ook de opdracht om ‘de gerechtigheid te beoefenen’. Dit betekent het goede doen dat God vraagt en zoals Jezus dit uitlegt. Of anders gezegd: je leven inrichten en afstemmen op Gods nieuwe wereld volgens Jezus richtlijnen. In de wet zoals Jezus die uitlegt krijgt Gods wil heel concreet vorm: als je je leven inricht volgens die wet, dan werk je mee aan de wereld die Hij voor ogen heeft.

Een voorbeeld: Je moet goed zijn voor iedereen

Om te illustreren hoe Jezus te werk gaat, nemen we de laatste wet die Hij behandelt als voorbeeld (5:43-48). Jezus gaat hier in op de wet ‘Je moet je naaste liefhebben en je vijand haten’. Deze wet vinden we niet woordelijk terug in het Oude Testament, maar het lijkt een combinatie te zijn van de wet uit Leviticus 19:18 en een uitleg ervan in de Joodse traditie. Deze uitleg zegt dat ‘de mensen om je heen’ vooral je goede vrienden zijn: gelijkgestemden, dus

mensen uit je eigen ‘bubbel’. Het gaat er dus om dat je alleen van die mensen om je heen hoeft te houden. Maar Jezus spreekt uit dat Gods bedoeling met de wet een andere is: ‘En ik zeg jullie: heb je vijanden lief en bid voor wie jullie vervolgen.’ Het gebod van Jezus om je vijanden lief te hebben en voor hen te bidden breekt de eerdergenoemde uitleg open: ‘de mensen om je heen’ betekent echt iedereen. Van hun vrienden tot hun vijanden, de leerlingen moeten alle mensen liefhebben.

Jezus verbindt dit gebod met een belofte en een doel: ‘Alleen dan zijn jullie echt kinderen van God.’ Het was in de Joodse traditie een wijdverspreide gedachte dat de mensen die bij God horen, leven zoals bij Gods karakter past. Daarom verwijst Jezus naar God als reden voor zijn uitleg van dit gebod (5:45). Jezus richt zich hier op de bron, op de motivatie van het liefhebben: God en zijn liefde. Dit gebod is geen goedbedoeld advies (‘liefde werkt’), maar een opdracht om belangeloos te houden van de mensen om je heen. Het kan namelijk best zijn dat je vijand je het leven lastig blijft maken zonder dat hij verandert (wat je misschien stiekem hoopt of verlangt). Door je motivatie te halen uit hoe God is, zorg je dat je toegang blijft houden tot een onuitputtelijke bron van liefde.

Zo vervult Jezus de wet in de breedste zin: niet alleen vertelt Hij de echte betekenis, maar Hij laat de echte betekenis ook zien in het licht van het koninkrijk. Jezus vertelt en laat zien hoe God wil dat mensen met elkaar omgaan en welke wereld Hij voor ogen heeft.

VRAGEN

1. Jezus noemt in 5:17-20 een paar richtingwijzers voor de uitleg van de Bijbel. Hoe zou jij die in je eigen woorden omschrijven?
2. Hoe betrek jij de Bijbel bij nieuwe en onbekende situaties waar de Bijbel niet direct iets over zegt?
3. Hierboven werkten we een voorbeeld uit van hoe Jezus de echte betekenis van de wet laat zien. Kies nu een andere wet uit en onderzoek zelf hoe Jezus hier de echte betekenis laat zien.

HET GEZAG VAN JEZUS

Als Jezus de wet uitlegt, zien we dat Hij telkens begint met de woorden: 'En ik zeg jullie' (5:22,28,32,34,39). Dit maakt twee dingen duidelijk. Ten eerste maakt Hij een onderscheid tussen de *tekst* van de wet en de ware *betekenis* van de wet. De wet blijft staan, maar Jezus laat zien wat Gods werkelijke bedoeling ermee is. Ten tweede zijn deze woorden een echo van 5:18, aangezien hier dezelfde woorden gebruikt worden. Ze veronderstellen de hoogste autoriteit: Jezus is een wetuitlegger met gezag. Hij is een autoriteit die namens God spreekt. We zagen dit al subtiel in de *Introductie* (Jezus als de nieuwe Mozes), maar we lezen dit ook duidelijk op het einde van de Bergrede (7:28-29).

MEER LEZEN?

Op debijbel.nl vind je nog meer achtergrondinformatie bij onderwerpen uit deze bijbelstudie, bijvoorbeeld: wet, vervullen van de wet en gerechtigheid.

BIJBELSTUDIE VOOR KRINGEN 4: DE ECHTE BETEKENIS VAN GODS REGELS

Om te beginnen

In theologisch Nederland worden ook vandaag de dag nog veel discussies gevoerd over de uitleg van de Bijbel. Bespreek met elkaar wat de hedendaagse 'hete hangijzers' zijn en maak hier een top vijf van.

Gespreksvragen

- Wat is je het meest bijgebleven van deze bijbelstudie? Welk woord, beeld of gevoel staat je nog voor de geest?
- Wat neem je mee? Waar ben je het niet mee eens?
- Als het goed is, heeft iedereen zelf ook een wet en uitleg van Jezus bestudeerd. Deel met elkaar wat je hierin hebt geleerd. Wat valt je op aan hoe Jezus de wet uitlegt?
- Je kunt de Bijbel vergelijken met een script van een toneelstuk of film. Het is alleen wel een incompleet script, als in: er lijkt een gedeelte te ontbreken. We lezen namelijk verhalen over het begin van de wereld, Israël, Jezus en de eerste christenen. Ook hebben we het einde van het script: we lezen over indrukwekkende beelden van een nieuwe harmonie tussen

hemel en aarde. Maar tussen de eerste gemeente en de nieuwe hemel en aarde ontbreekt een stuk. Er staat bijvoorbeeld niet in het script of je dieren of mensen mag laten klonen. En de Bijbel beschrijft ook niet in hoeverre algoritmen je leven mogen sturen en bepalen. Wij moeten onze weg vinden in een wereld met nieuwe technologieën, nieuwe maatschappelijke ontwikkelingen en andere ethische of morele vraagstukken dan mensen vroeger kenden. Hoe helpt het beeld van de Bijbel als script je om te improviseren in het hier en nu?

- Ga nog eens terug naar de lijst met ‘hete hangijzers’ van het begin. Wat voor licht werpt de bijbelstudie van vandaag op deze vraagstukken?

Opdracht voor thuis

Kies een van de wetten die Jezus behandelt die het meest bij je losmaakt. Hoe kun je je de komende dagen deze woorden meer eigen maken? Wat heb je hiervoor nodig?